

PRAWO MEDIÓW

redakcja naukowa
Joanna Sieńczyło-Chlabicz

SERIA AKADEMICKA

2. WYDANIE

PRAWO MEDIÓW

redakcja naukowa Joanna Sieńczyło-Chlabicz

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

SERIA AKADEMICKA

2. WYDANIE

Stan prawny na 1 października 2015 r.

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Grażyna Polkowska-Nowak

Opracowanie redakcyjne
Katarzyna Paterak-Kondek

Łamanie
Fotoedytor

Poszczególne rozdziały napisały:

Joanna Sieńczyło-Chlabicz, Zofia Zawadzka, Monika Nowikowska: rozdziały I, IX

Joanna Sieńczyło-Chlabicz, Zofia Zawadzka: rozdziały II, VI, X, XII, XIII

Joanna Sieńczyło-Chlabicz, Monika Nowikowska: rozdziały III, IV, V, VII, VIII, XI

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer SA, 2015

ISBN: 978-83-264-9485-7
2. wydanie

Wydane przez:
Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	11
Źródła prawa	11
Czasopisma i publikatory	12
Organy orzekające	13
Inne skróty	14
Rozdział I. Historia prawa prasowego w Polsce. Podstawowe pojęcia z zakresu prawa mediów	15
1. Źródła prawa	15
2. Prawo prasowe w ujęciu historycznym	15
3. Pojęcie prasy	20
4. Dzienniki i czasopisma	23
5. Materiał prasowy	24
6. Dziennikarz, redaktor, redaktor naczelny, wydawca	26
7. Wymogi dotyczące redaktora naczelnego	30
8. Oznaczanie materiałów prasowych	31
9. Internet a prasa	32
10. Ćwiczenia	35
11. Literatura	35
12. Wybrane orzecznictwo sądowe	36
Rozdział II. Wolność prasy i jej ograniczenia	37
1. Źródła prawa	37
2. Pojęcie wolności prasy	37
3. Funkcje prasy	40
4. Podmiot, przedmiot i forma wypowiedzi	42
5. Wypowiedzi prasowe podlegające ochronie	45
6. Wypowiedzi prasowe niepodlegające ochronie	46
7. Ograniczenia wolności prasy	47
8. Literatura	51
9. Wybrane orzecznictwo sądowe	52
Rozdział III. Rejestracja dzienników i czasopism. Tytuł prasowy i jego ochrona ...	54
1. Źródła prawa	54

2. Zasady dotyczące rejestracji dziennika lub czasopisma	54
3. Postępowanie w sprawie rejestracji dziennika lub czasopisma	56
3.1. Wniosek o rejestrację	56
3.2. Rozstrzygnięcia organu rejestracyjnego	58
3.2.1. Postanowienie o wpisie dziennika lub czasopisma do rejestru	58
3.2.2. Postanowienie o odmowie rejestracji dziennika lub czasopisma	60
4. Prawo do tytułu prasowego	63
5. Ochrona prawna tytułu prasowego	66
5.1. Tytuł prasowy jako dobro osobiste	67
5.2. Tytuł prasowy jako przedmiot ochrony prawa autorskiego	67
5.3. Tytuł prasowy jako znak towarowy	68
5.4. Ochrona tytułu prasowego na podstawie przepisów ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji	69
6. Zawieszenie wydawania dziennika lub czasopisma	69
7. Utrata ważności rejestracji dziennika lub czasopisma	70
8. Ćwiczenia	71
9. Literatura	71
10. Wybrane orzecznictwo sądowe	72
Rozdział IV. Prawo prasy do informacji publicznej	73
1. Źródła prawa	73
2. Prawo do informacji publicznej w Konstytucji RP	73
3. Pojęcie informacji publicznej	75
4. Zakres podmiotowy prawa do informacji	79
5. Zakres prawa do informacji publicznej	80
5.1. Prawo do uzyskania informacji publicznej	81
5.2. Prawo wglądu do dokumentów urzędowych	83
5.3. Dostęp do posiedzeń organów władzy publicznej	83
6. Podmioty zobowiązane do udostępniania informacji publicznej	84
7. Sposoby udostępniania informacji publicznych	86
7.1. Ogłaszanie informacji publicznych w BIP	87
7.2. Jawność posiedzeń kolegialnych organów władzy publicznej	89
7.3. Umieszczanie informacji publicznych w centralnym repozytorium informacji publicznych	89
7.4. Inne sposoby udostępniania informacji publicznej	90
8. Udostępnianie informacji publicznej na wniosek	91
8.1. Rozstrzygnięcia organów administracji publicznej	93
8.1.1. Udostępnienie informacji publicznej – decyzja administracyjna czy czynność materialno-techniczna	93
8.1.2. Decyzja o odmowie udostępnienia informacji publicznej	95
8.1.3. Decyzja o umorzeniu postępowania o udostępnienie informacji publicznej	95
8.2. Środki prawne przysługujące w razie odmowy udostępnienia informacji publicznej	97
9. Ćwiczenia	98
10. Literatura	99
11. Wybrane orzecznictwo sądowe	100

Rozdział V. Ograniczenia dostępu prasy do informacji publicznej	101
1. Źródła prawa	101
2. Ograniczenie prawa do informacji w świetle Konstytucji RP	101
3. Ograniczenie prawa do informacji w ustawie o dostępie do informacji publicznej ...	102
3.1. Ochrona informacji niejawnych	103
3.2. Ochrona tajemnicy ustawowo chronionej	105
3.3. Ochrona prywatności osoby fizycznej	107
3.4. Ochrona tajemnicy przedsiębiorcy	109
4. Ograniczenia prawa do informacji w prawie prasowym	110
5. Ćwiczenia	113
6. Literatura	113
7. Wybrane orzecznictwo sądowe	114
Rozdział VI. Działalność prasy a ochrona danych osobowych	115
1. Źródła prawa	115
2. Pojęcie danych osobowych	116
2.1. Przedmiot i podmiot prawa do ochrony danych osobowych	116
2.2. Dane wrażliwe	119
3. Prawo do ochrony danych osobowych a prawo do prywatności	120
3.1. Gwarancje konstytucyjne ochrony danych osobowych	122
3.2. Gwarancje ustawowe ochrony danych osobowych	122
4. Ograniczenia stosowania ustawy o ochronie danych osobowych do działalności prasy	123
4.1. Klauzula prasowa	124
4.2. Zakres przedmiotowy klauzuli prasowej	127
5. Prawo do ochrony danych osobowych osób pełniących funkcje publiczne	128
6. Ćwiczenia	128
7. Literatura	129
8. Wybrane orzecznictwo sądowe	130
Rozdział VII. Podstawowe obowiązki dziennikarzy	131
1. Źródła prawa	131
2. Obowiązki dziennikarzy	131
3. Obowiązek publikowania prawdziwych informacji	132
4. Obowiązek służby społeczeństwu i państwu	134
5. Obowiązek postępowania zgodnie z etyką zawodową	135
6. Obowiązek działania zgodnie z zasadami współżycia społecznego	137
7. Obowiązek przestrzegania linii programowej	138
8. Obowiązek szczególnej staranności dziennikarza	139
8.1. Szczególna staranność na etapie zbierania materiałów prasowych	141
8.2. Szczególna staranność na etapie wykorzystania materiałów prasowych	144
9. Obowiązek rzetelności dziennikarskiej	145
10. Obowiązek ochrony dóbr osobistych	147
11. Obowiązek dbałości o poprawność języka	150
12. Obowiązki wynikające z działalności reklamowej	151
12.1. Reklamy i ogłoszenia	153
12.2. Odmowa opublikowania reklamy i ogłoszenia	155

13. Ćwiczenia	156
14. Literatura	157
15. Wybrane orzecznictwo sądowe	158
Rozdział VIII. Obowiązek zachowania tajemnicy dziennikarskiej	159
1. Źródła prawa	159
2. Pojęcie tajemnicy dziennikarskiej	159
3. Treść tajemnicy dziennikarskiej	162
3.1. Zakres przedmiotowy tajemnicy dziennikarskiej	163
3.2. Zakres podmiotowy tajemnicy dziennikarskiej	164
4. Zwolnienie z obowiązku zachowania tajemnicy dziennikarskiej	165
5. Ochrona źródeł informacji	170
6. Ćwiczenia	173
7. Literatura	174
8. Wybrane orzecznictwo sądowe	175
Rozdział IX. Naruszenie dóbr osobistych tzw. osób publicznych przez media ...	176
1. Źródła prawa	176
2. Pojęcie dóbr osobistych	176
3. Dobra osobiste najczęściej naruszane przez prasę	178
4. Cześć (godność i dobre imię)	179
4.1. Naruszenie dobrego imienia w działalności dziennikarskiej	180
4.2. Naruszenie godności osobistej w działalności dziennikarskiej	181
5. Prywatność	182
5.1. Pojęcie prawa do prywatności	183
5.2. Naruszenie prawa do prywatności w działalności dziennikarskiej	185
6. Wizerunek	188
6.1. Rozpowszechnianie wizerunku osób powszechnie znanych	188
6.2. Wizerunek jako element większej całości	192
7. Karnoprawna ochrona czci	194
7.1. Zniesławienie	194
7.2. Znieważenie	196
8. Ochrona dóbr osobistych polityków w kampaniach wyborczych	197
9. Ćwiczenia	198
10. Literatura	199
11. Wybrane orzecznictwo sądowe	201
Rozdział X. Sprawozdawczość sądowa a ochrona danych osobowych i wizerunku uczestników postępowań sądowych	205
1. Źródła prawa	205
2. Dziennikarstwo śledcze	205
2.1. Dziennikarstwo śledcze a obowiązek zawiadomienia o przestępstwie	205
2.2. „Dziennikarskie gromadzenie dowodów” a postępowanie karne	206
2.3. Prowokacja dziennikarska	206
3. Dostęp dziennikarzy do akt sprawy	208
3.1. Postępowanie przygotowawcze	208
3.2. Postępowanie karne	210
3.3. Postępowanie cywilne	211

4. Utrwalanie przez media przebiegu rozpraw sądowych	212
5. Ujawnianie danych osobowych i wizerunku oskarżonego i innych osób uczestniczących w procesie sądowym	215
5.1. Ujawnianie danych osobowych i wizerunku osób wykonujących działalność publiczną	217
5.2. Uchylenie zakazu publikowania danych osobowych i wizerunku	218
6. Wypowiadanie opinii w mediach co do rozstrzygnięć sądowych (przedsady)	220
7. Ćwiczenia	222
8. Literatura	222
9. Wybrane orzecznictwo sądowe	224
Rozdział XI. Granice dozwolonej krytyki prasowej działalności osób pełniących funkcje publiczne	225
1. Źródła prawa	225
2. Pojęcie krytyki prasowej	225
3. Przedmiot krytyki prasowej	226
4. Rodzaje krytyki prasowej	227
4.1. Krytyka naukowa	230
4.2. Krytyka społeczno-polityczna	231
4.3. Krytyka artystyczna	232
5. Struktura wypowiedzi krytycznej	234
6. Kryteria legalności wypowiedzi krytycznej	235
6.1. Wypowiedź krytyczna w sferze faktów	235
6.2. Wypowiedź krytyczna w sferze ocen	238
7. Granice dozwolonej krytyki prasowej w orzecznictwie ETPCz	242
7.1. Rozszerzone granice krytyki prasowej ze względu na podmiot prawa do krytyki	243
7.2. Rozszerzone granice krytyki prasowej ze względu na przedmiot prawa do krytyki	245
8. Granice dozwolonej krytyki prasowej działalności osób pełniących funkcje publiczne w świetle polskiej doktryny i judykatury	246
9. Prawo prasy do satyry i karykatury a ochrona dobrego imienia osób publicznych	251
9.1. Satyra	252
9.2. Karykatura	254
10. Ćwiczenia	256
11. Literatura	256
12. Wybrane orzecznictwo sądowe	258
Rozdział XII. Sprostowanie prasowe	260
1. Źródła prawa	260
2. Skutki prawne wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 grudnia 2010 r. (K 41/07)	260
3. Modele sprostowań	261
4. Pojęcie i istota sprostowania	263
5. Wymogi formalne sprostowania	266
6. Termin i forma opublikowania sprostowania	268

7. Dochodzenie roszczeń o opublikowanie sprostowania	269
8. Odmowa publikacji sprostowania	271
9. Ćwiczenia	275
10. Literatura	275
11. Wybrane orzecznictwo sądowe	275
Rozdział XIII. Odpowiedzialność cywilna i karna prasy	277
1. Źródła prawa	277
2. Odpowiedzialność cywilna	277
2.1. Roszczenia niemajątkowe	277
2.2. Roszczenia majątkowe	280
3. Krąg osób odpowiedzialnych za treść materiałów prasowych	283
4. Postępowanie cywilne w sprawach prasowych	287
5. Okoliczności wyłączające odpowiedzialność mediów	289
5.1. Działanie w ramach porządku prawnego	290
5.2. Zgoda uprawnionego	290
5.3. Działanie w interesie publicznym	292
6. Przesłanki prasowe	294
6.1. Uchylenie się od opublikowania komunikatu urzędowego, ogłoszenia sądu lub innego organu państwowego oraz listu gończego	294
6.2. Rozpowszechnianie materiału prasowego objętego przypadkiem lub prasy zabezpieczonej jako dowód rzeczowy	296
6.3. Odpowiedzialność za działania sprzeczne z zasadami prawa prasowego i naruszające ich treść	297
6.4. Odpowiedzialność za nieumyślne dopuszczenie do opublikowania materiału prasowego zawierającego znamiona przestępstwa z art. 37a pr. pras.	298
7. Sankcje karne	299
8. Właściwość sądu w sprawach karnych	300
9. Wykroczenie prasowe	302
10. Ćwiczenia	303
10. Literatura	303
11. Wybrane orzecznictwo sądowe	303
Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe	307
Załącznik nr 1. Kodeks Etyki Dziennikarskiej przyjęty przez Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich	318
Załącznik nr 2. Dziennikarski Kodeks Obyczajowy (Kodeks Etyki Dziennikarzy) przyjęty przez Stowarzyszenie Dziennikarzy Rzeczypospolitej Polskiej	320
Załącznik nr 3. Karta Etyczna Mediów przyjęta przez Konferencję Mediów Polskich	322
Załącznik nr 4. Dziennikarski Kodeks Obyczajowy przyjęty przez Konferencję Mediów Polskich	323
Skorowidz rzeczowy	327

Wykaz skrótów

Źródła prawa

- dyrektywa nr 2002/58/WE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2002/58/WE z dnia 12 lipca 2002 r. dotycząca przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze łączności elektronicznej (Dz. Urz. WE L 201 z 31.07.2002 r., s. 37)
- dyrektywa nr 95/46/WE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 95/46/WE z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz. Urz. WE L 281 z 23.11.1995 r., s. 31)
- EKPCz – Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.)
- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
- k.p.a. – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 267 z późn. zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
- k.p.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- p.p.s.a. – ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 270 z późn. zm.)
- pr. aut. – ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 z późn. zm.)
- pr. pras. – ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.)
- p.w.p. – ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1410)

- reg. urz. prok. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 września 2014 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz. U. poz. 1218 z późn. zm.)
- reg. urz. sąd. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. poz. 925)
- rozp. BIP – rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 stycznia 2007 r. w sprawie Biuletynu Informacji Publicznej (Dz. U. Nr 10, poz. 68)
- rozporządzenie nr 45/2001 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 45/2001 z dnia 18 grudnia 2000 r. o ochronie osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez instytucje i organy wspólnotowe i o swobodnym przepływie takich danych (Dz. Urz. WE L 8 z 12.01.2001 r., s. 1)
- r.r.d.c. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 lipca 1990 r. w sprawie rejestru dzienników i czasopism (Dz. U. Nr 46, poz. 275 z późn. zm.)
- u.d.i.p. – ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 782 z późn. zm.)
- u.k.s.c. – ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1025 z późn. zm.)
- u.o.d.o. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1182 z późn. zm.)
- u.o.i.n. – ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 182, poz. 1228 z późn. zm.)
- u.r.t. – ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 226 z późn. zm.)
- u.s.d.g. – ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 584 z późn. zm.)
- u.z.n.k. – ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn.: Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 z późn. zm.)

Czasopisma i publikatory

- Apel.-W-wa – Apelacja. Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Warszawie
- Biul. SAKa – Biuletyn Sądu Apelacyjnego w Katowicach
- Biul. SN – Biuletyn Sądu Najwyższego
- CzPKiNP – Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
- EPS – Europejski Przegląd Sądowy
- GSP-Prz.Orz. – Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd Orzecznictwa
- KPP – Kwartalnik Prawa Prywatnego
- KZS – Krakowskie Zeszyty Sądowe. Orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Krakowie w sprawach karnych
- M. Praw. – Monitor Prawniczy
- NP – Nowe Prawo
- ONSAiWSA – Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych
- OSA – Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych

OSAB	– Orzecznictwo Sądów Apelacji Białostockiej
OSAiSN	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych i Sądu Najwyższego
OSAW	– Orzecznictwo Sądów Apelacji Wrocławskiej
OSNAPiUS	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNKW	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa
OSNwSK	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPika	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OSS	– Orzecznictwo w Sprawach Samorządowych
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy
OTK-A Pal.	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy, seria A – Palestra
PiP	– Państwo i Prawo
POSAG	– Przegląd Orzecznictwa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
PPE	– Przegląd Prawa Europejskiego
PPH	– Przegląd Prawa Handlowego
Prok. i Pr.	– Prokuratura i Prawo
Prz. Pod.	– Przegląd Podatkowy
PS	– Przegląd Sądowy
PUG	– Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RPEiS	– Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
Sam. Teryt.	– Samorząd Terytorialny
St. Mediozn.	– Studia Medioznawcze
St. Praw.	– Studia Prawnicze
St. Prawnoustr.	– Studia Prawnoustrojowe
TPP	– Transformacje Prawa Prywatnego
ZNUJ	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
ZNUJ PPWI	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Prawa Własności Intelktualnej (od zeszytu 101 z 2008 r.)
ZNUJ PWiOWI	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelktualnej (do zeszytu 99/100 z 2007 r.)
ZP	– Zeszyty Prasoznawcze

Organy orzekające

ETPCz	– Europejski Trybunał Praw Człowieka
GIODO	– Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
SA	– Sąd Apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– Sąd Okręgowy
TK	– Trybunał Konstytucyjny
WSA	– Wojewódzki Sąd Administracyjny

Inne skróty

BIP	– Biuletyn Informacji Publicznej
CBOSA	– Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych
Dz. Pr. P. P.	– Dziennik Praw Państwa Polskiego
Dz. U.	– Dziennik Ustaw
Dz. Urz. UE	– Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
Dz. Urz. WE	– Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich
KRS	– Krajowy Rejestr Sądowy
LEX	– System Informacji Prawnej LEX
MP	– Monitor Polski

Rozdział I

Historia prawa prasowego w Polsce. Podstawowe pojęcia z zakresu prawa mediów

1. Źródła prawa

- Art. 7 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe¹
- Art. 8 pr. pras.
- Art. 25 pr. pras.
- Art. 27 pr. pras.

2. Prawo prasowe w ujęciu historycznym

Koncepcja wolności prasy w Polsce rodziła się stopniowo. Początkowo prasa pojawiła się w postaci wydawanych okazjonalnie druków informacyjnych, przedstawiających opisy wydarzeń, które budziły powszechne zainteresowanie. Sytuacja polityczna znajdowała swoje odzwierciedlenie w anonimowych publikacjach prasowych. Prawnych gwarancji wolności prasy nie było jednak w Polsce aż do 1791 r. Po raz pierwszy podjęto problem wolności druku w toku obrad Sejmu Czteroletniego². Najważniejsze akty prawne regulujące zagadnienie wolności wypowiedzi i działalności prasy to:

- **Ustawa Prawa kardynalne niewzruszone z 8 stycznia 1791 r.** – uchwalona w czasie obrad Sejmu Wielkiego – w jedenastu artykułach przedstawiała kardynalne, a więc uznane za najważniejsze, prawa Rzeczypospolitej, które miały przesądzać o treści przyszłej konstytucji. Treść art. 11 gwarantowała wolność wypowiedzi (*libertas sentiendi*): „Szlachcie i innym obywatelom gwarantuje się prawo wolnego głosu na sejmikach, zjazdach publicznych, a także w pismach i drukach, pod odpowiedzialnością sądową”³.

¹ Dz. U. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.

² J. Łojek, *Prasa dawnej Rzeczypospolitej* (w:) J. Łojek, J. Myśliński, W. Władyka, *Dzieje prasy polskiej*, Warszawa 1988, s. 61.

³ J. Sobczak, *Dzieje prawa prasowego na ziemiach polskich*, Poznań 2009, s. 58; Z. Radwański, *Prawa kardynalne w Polsce. Studia nad historią prawa polskiego*, Poznań 1952, s. 119.

- **Ustawa Konstytucyjna Królestwa Polskiego z dnia 27 listopada 1815 r.**⁴ – utworzenie na Kongresie Wiedeńskim autonomicznego Królestwa Polskiego stanowiło kolejny przełom w dziejach polskiej prasy. Konstytucja Królestwa Polskiego w art. 16 stanowiła, że: „Wolność druku jest zaręczona. Prawo przepisze środki ukrócenia jej nadużycia”. Na mocy dekretu Rady Stanu z 15 marca 1816 r. o realizacji art. 16 Konstytucji, zniesiono obowiązek cenzury prewencyjnej. Dekret zapewniał prawo publikacji wszystkich utworów, z wyjątkiem dzieł:
 - przeciwnych religii chrześcijańskiej,
 - znieważających króla lub władzę państwową,
 - pobudzających do występku,
 - naruszających moralność lub uwłaczających cudzej sławie⁵.
 Wprowadzono zasadę dobrowolnej cenzury uprzedniej i stosowania się do ewentualnych wskazań cenzora. Autor publikacji był zwolniony z odpowiedzialności za słowo. Całą odpowiedzialność za ewentualną inkryminację druku przejmował urząd cenzorski. Zakres wolności druku w Królestwie należał do największych w ówczesnej Europie⁶.
- **Dekret w przedmiocie tymczasowych przepisów prasowych z 7 lutego 1919 r.**⁷ – po zakończeniu pierwszej wojny światowej na ziemiach odrodzonej Polski rozpoczęto prace nad ustawą – Prawo prasowe. W lutym 1919 r. Naczelnik Państwa Józef Piłsudski wydał dekret w przedmiocie tymczasowych przepisów prasowych. Dekret w art. 1 głosił, że: „Prasa jest wolna. Wolność prasy podlega tylko tym ograniczeniom, które są przewidziane w Kodeksie Karnym lub określane w ustawach”⁸. Zakres wolności wypowiedzi był szeroki, a rząd nie dysponował żadnymi prawnymi środkami umożliwiającymi sprawowanie nadzoru nad prasą. W publikacjach prasowych bardzo często zamieszczano ostrą krytykę gabinetu ówczesnego premiera. Wobec nieograniczonej krytyki rządu przystąpiono do prac nad przygotowaniem przepisów umożliwiających władzy wykonywanie nadzoru nad prasą, przyjmując kierunek cenzury represyjnej⁹.
- **Ustawa z dnia 17 marca 1921 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej**¹⁰ – wolność prasy potwierdziły postanowienia Konstytucji marcowej z 1921 r., która w art. 104 wyrażała ogólną ideę wolności słowa, stwierdzając, że każdy obywatel ma prawo do swobodnego wyrażania swoich myśli i przekonań, o ile nie narusza przez to przepisów prawa.

⁴ Dziennik Praw Królestwa Polskiego z 1815 r., t. 1, s. 1–103.

⁵ I. Próchnicki, *Uwagi o prasie w Królestwie Polskim*, ZP 1964, z. 1–2, s. 100.

⁶ J. Łojek, *Prasa...*, s. 30.

⁷ Dz. Pr. P. P. Nr 14, poz. 186 z późn. zm.

⁸ J. Bafia, *Prawo o wolności słowa*, Warszawa 1988, s. 47.

⁹ J. Sobczak, *Dzieje prawa prasowego...*, s. 88.

¹⁰ Dz. U. Nr 44, poz. 267 z późn. zm.

- **Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10 maja 1927 r. o prawie prasowym**¹¹ – w połowie lat 20. XX w., wobec braku uregulowań prawnych działalności prasy, rząd podjął próbę kompleksowego unormowania kwestii prawa prasowego. Dnia 10 maja 1927 r. zostało wydane rozporządzenie Prezydenta RP o prawie prasowym. Rozporządzenie to odchodziło od prawnej gwarancji wolności prasy. Przyjęto zasadę ograniczenia wolności prasy.
- **Ustawa Konstytucyjna z dnia 23 kwietnia 1935 r.**¹² – nie zawierała postanowień o wolności prasy analogicznych do sformułowań zawartych w konstytucji z 1921 r. W ten sposób wolność prasy straciła charakter normy konstytucyjnej¹³. W okresie obowiązywania Konstytucji kwietniowej wielokrotnie podejmowano próby uchwalenia ustawy prasowej. Wszystkie projekty jednak upadały. W wyniku wznowionej procedury legislacyjnej wszczętej w 1936 r. Rada Ministrów uchwaliła projekt nowego prawa prasowego, który po podpisaniu przez Prezydenta wszedł w życie jako dekret Prezydenta RP – Prawo prasowe.
- **Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 listopada 1938 r. – Prawo prasowe**¹⁴ – podstawowym wydarzeniem związanym z ustanawianiem gwarancji prawnych wolności prasy pod koniec II Rzeczypospolitej był dekret Prezydenta RP – Prawo prasowe. Określał on ogólne ramy wolności prasy¹⁵.
- **Dekret z dnia 5 lipca 1946 r. o utworzeniu Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk**¹⁶ – w pierwszych latach po wojnie, w wyniku tworzenia nowego ustroju państwa, zerwano z przepisami wykształconymi w dwudziestoleciu międzywojennym¹⁷. Od początku istnienia niepodległego państwa funkcjonował system cenzorski, którego istotą była kontrola poprzedzająca druk. Z punktu widzenia ówczesnych standardów zasady wolności prasy stan taki był regresem. Cenzura była w tym okresie niezwykle ważnym i czułym instrumentem w ręku państwa. Prowadziły ją początkowo agendy Ministerstwa Informacji i Propagandy, a od 5 lipca 1946 r. – Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk. Dekret powołujący główny organ kontroli regulował jednocześnie zagadnienie granic wolności wypowiedzi. Celem dekretu było zapobieganie ukazywaniu się w prasie publikacji godzących w ustrój państwa, naruszających prawo lub dobre obyczaje, a także wprowadzaniu w błąd opinii publicznej przez publikowanie faktów niezgodnych z rzeczywistością¹⁸.
- **Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 22 lipca 1952 r.**¹⁹ – ustawodawca w art. 71 Konstytucji z 1952 r. deklarował wolność słowa i druku. Merytoryczna część ustawy zasadniczej została jednak poświęcona sytuacjom, obszarom

¹¹ Tekst jedn.: Dz. U. z 1928 r. Nr 1, poz. 1.

¹² Dz. U. Nr 30, poz. 227.

¹³ M. Romanowski, *Wolność słowa w mediach elektronicznych*, Warszawa 2003, s. 18.

¹⁴ Dz. U. Nr 89, poz. 608.

¹⁵ J. Bafia, *Prawo o wolności...*, s. 58.

¹⁶ Dz. U. Nr 34, poz. 210.

¹⁷ B. Michalski, *Obowiązywanie dekretu prasowego z 1938 r. – problem kontrowersyjny*, PiP 1966, z. 4–5, s. 702; Z. Papierkowski, *Czy prawo prasowe obowiązuje?*, Pał. 1957, nr 3, s. 5.

¹⁸ B. Michalski, *Przedmiot i kierunki badań prawnych dotyczących prasy i dziennikarstwa*, ZP 1968, z. 3, s. 22; I. Dobosz, *Prawne uregulowanie działalności środków masowego przekazu w Polsce a potrzeba nowej kodyfikacji prawa prasowego*, ZNUJ PWiOWI 1980, z. 23, s. 122.

¹⁹ Tekst jedn.: Dz. U. z 1976 r. Nr 7, poz. 36 z późn. zm.

Joanna Sieńczyło-Chlabicz – profesor zwyczajny doktor habilitowany nauk prawnych, kierownik Katedry Prawa Własności Intelektualnej Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku i Akademii L. Koźmińskiego w Warszawie; sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Monika Nowikowska – doktor nauk prawnych, radca prawny, specjalista z zakresu prawa prasowego; współpracuje z Katedrą Prawa Własności Intelektualnej Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku.

Zofia Zawadzka – doktor nauk prawnych, adwokat specjalizujący się w prawie własności intelektualnej i w prawie prasowym.

Prawo mediów to podręcznik akademicki, w którym zostały przedstawione najważniejsze zagadnienia prawa prasowego wraz z dorobkiem orzecznictwa zarówno sądów polskich, jak i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Omówiono w nim aktualne problemy prawne związane m.in. z rozwojem Internetu, ograniczeniami dostępu dziennikarzy do informacji publicznej, ochroną danych osobowych w działalności dziennikarskiej, obowiązkiem ochrony dóbr osobistych czy prawem do krytyki prasowej. Schematy i przejrzyste tabele ułatwiają poruszanie się po tej skomplikowanej tematyce.

Nowoczesna konstrukcja książki – stanowiąca połączenie teorii i przykładów z polskiego i europejskiego orzecznictwa sądowego – ułatwi zrozumienie wielu zagadnień, jak również pomoże rozwiązać problemy prawne z zakresu prawa mediów.

Publikacja przeznaczona jest dla studentów takich kierunków, jak: prawo, dziennikarstwo, administracja, politologia, a także dla praktyków, w tym: sędziów, adwokatów, radców prawnych, rzeczników prasowych, dziennikarzy i wydawców.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-264-9485-7

LEX Student
— Prawa